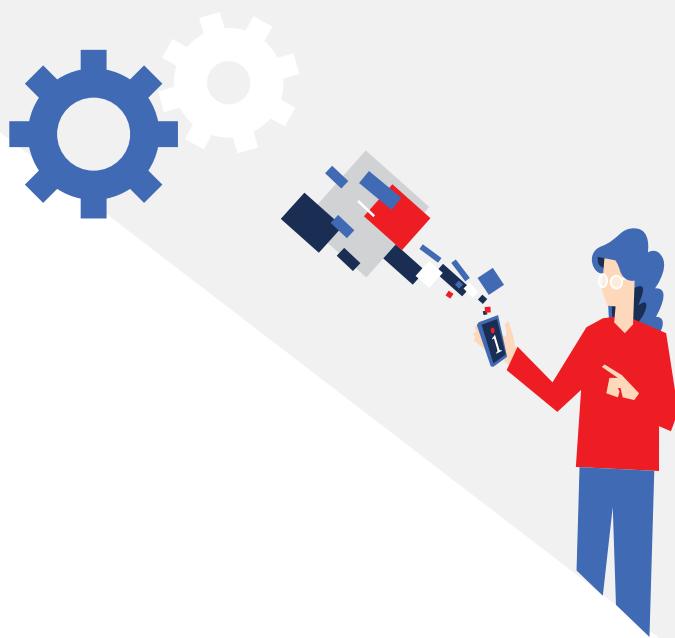

Mehanizmi zaštite od online nasilja

PRIRUČNIK ZA NOVINARE

Autori: Florent Spahija, Rina Kika

Urednik: Kelmend Hapçiu

Izdavač: KosovaLive

[Ovaj priručnik je napisan da bi olakšao denonciranje online nasilja od strane novinara, urednika i medija. Između ostalog on opisuje online radnje koje se smatraju online nasiljem i načine odbrane od njih za novinare, urednike ili medije. Uputi unutar ovog dokumenta mogu se prikladno upotrebiti i za denonciranje drugih slučajeva nasilja nad novinarima. U svakom slučaju, ovaj dokument ne predstavlja celokupnu listu svih zakonskih mogućnosti koje novinare mogu da upotrebe kako bi se odbranili tokom njihovog rada.]

Priština, Decembar 2019

Ovaj priručnik je baziran na priručniku "Mehanizmi zaštite od online nasilja za novinare" autora Lejla Gačanica i Marija Arnautović (Mediacentar Sarajevo, 2018).

Projekat "Mehanizmi zaštite od online nasilja" finansira Ministarstvo inostranih poslova Ujedinjenog Kraljevstva preko Britanske ambasade u Prištini.

Sadržaj ove publikacije je u isključivoj odgovornosti News Agency KosovaLive i ne odražava nužno poglедe Ministarstva inostranih poslova Ujedinjenog Kraljevstva.

**British Embassy
Pristina**

Sadržaj

LISTA SKRAĆENICA	4
Šta je poznato oko nasilja nad novinarima	7
Online napadi	9
Kratki opis dela i pravna regulativa	10
Sloboda izražavanja	10
Zaštita od klevete i uvrede	10
Šta podrazumeva klevetu a šta uvredu?	11
Koji su izuzeci za klevetu i uvredu?	11
a. Opravdane objave	11
b. Mišljenja	12
c. Izjave koje imaju imunitet	12
d. Izjave koje imaju uslovni imunitet	13
e. Ponovno objavljivanje izjava	13
Koje su mere zaštite od klevete i uvrede?	13
Koji je rok za prijavljivanje optužbe za klevetu ili uvredu?	14
Da li treba čekati završnu sudsku presudu kako bi uklonili klevetničke ili uvredljive izjave?	14
Šta treba imati u vidu u slučajevima klevete ili uvreda?	14
Teret dokaza	14
Zaštita tajnih izvora	15
Kraći istorijat o kleveti i uvredama	15
Prinuda – Prinuda kao oblik ometanja rada novinara	16
Pretnja novinaru (zastrašivanje)	16
Uznemiravanje novinara	17
Narušavanje radnih sredstava novinara	18
Ostala dela koja se ne vrše online	19
Podnošenje krivične prijave	20
Šta treba da sadrži jedna krivična prijava?	21
Denonciranje u policiji	21
Šta treba da sadrži prijava policiji?	21
Šta ako neko ne zna koje je lice stoji iza online napada	23
Šta se dešava nakon denonciranja ili krivične prijave?	22
Podnošenje krivične prijave	28

Lista skraćenica

AGK

Asocijacija Novinara Kosova

SŠK

Savet štampe Kosova

KZK

Krivični zakon Kosova

ZKPK

Zakonik o krivičnom postupku na Kosovu

AKK

Advokatska komora Kosova

PK

Policija Kosova

DT

Državno tužilaštvo

Uvod

Kosovo je od posle rata doživelo veliki razvoj u online domenu, od 1999 pa do danas, posle 20 godina, mreža interneta se prostire gotovo na svakom kutku zemlje. Internet je danas dostupan sa kompjutera, laptopa, mobilnih telefona i tableta, i dostupan je u svako vreme i na svakom mestu od takoreći svih starosnih grupa.

Pristup internetu je uticao takoreći na sve profesije, na ovaj ili na onaj način. Novinarima je ponudio dobru mogućnost istraživanja raznih tema tokom priprema izveštaja, analiza i mišljenja. Osim razvoja tehnologije, mnogi pisani mediji su pridobili jednu novu platformu, onu objavljuvanja vesti i distribuciju drugih informacija online. Ovaj je format prihvaćen veoma brzo i od televizija i radija, koji su otvorili zvanične veb stranice za distribuciju informacija javnosti u realnom vremenu.

Danas, svaki medij je u mogućnosti da javnosti prikaže informacije, članke, napise u neo-graničenoj količini, kako preko društvenih mreža, tako i preko online platformi za emitovanje videa (facebook.com; youtube.com; instagram.com; gjirafa.com itd.).

Razvojem online sfere promenjeni su i načini zastrašivanja i nasilja nad novinarima i medijima. Lakoća distribucije informacija i mogućnost prikrivanja identiteta je ohrabrio mnogo ljudi da na razne načine, napadaju novinare ili medije online. Nedostatak filtriranja komentara ispod članaka ili vesti i dalje značajno utiče na zloupotrebu prostora koji se nudi javnosti za komentare. Komentari često sadrže pretnje, pozive na nasilje, uvrede i laži naspram novinara ili medija..

U svakom slučaju, mnogi slučajevi online nasilja ostaju neprijavljeni i neadresirani kod državnih organa. Stoga, pojedinci koji vrše online nasilje nad novinarama vrlo često su pošteđeni od osude. Stoga, zbog stvorene situacije neosude, mnogi od njih nastavljaju da prete novinarima i medijima online nasiljem ili na druge načine.¹

Zbog monogobrojnih komentara u kojima se koriste preteći govor, laži, uvrede ili klevete, Savet štampe Kosova (SŠK) je u svoj Etički kodeks uvrstio princip garantovanja komentara, obavezujući medije da filtriraju i uklanjaju komentare za sličnim sadržajem sa online portala.² Neki mediji su štaviše potpuno uklonili mogućnost komentarisanja ispod članaka koje objavljaju online.³ Ovo je dovelo da smanjenja negativnog govora korišćenog protiv medija, novinara, subjekata članaka ili samih komentatora međusobno. Ipak, distribuisanje članaka

---

¹ Prema informacijama dobijenih iz intervjuza za Državnim tužiocem, Besim Kelmendijem, tužiocem u Kancelariji Državnog tužioca, novembra 2019 godine, ukupno je 181 slučajeva prijavljeno od strane novinara Tužilaštvu u pe-riodu 1999-2016

i vesti na društvenim mrežama je čitaocima omogućio da nastave sa upućivanjem nekontrolisanih komentara i online napada protiv novinara.

Osim javnih komentara⁴, razni čitaoci su iskoristili i mogućnost lake komunikacije preko interneta, upućujući novinarima i medijima preteće privatne poruke.⁵ I pri takvим slučajevima, novinari i mediju su podnosili prijave državnim organima.⁶

Posledice online nasilja nad novinarima i medijima, naročito zbog nedostatka osude, su mnogobrojne. Novinari se mogu osetiti zastrašenim da se bave određenim temama, mogu da počnu sa samocenzurom ili pak da se cenzurišu od medija za koje rade, da strahuju za svoje bližnje, da strahuju da će ugroziti svoje izvore u slučaju da izgube podatke koje imaju na svojim tehnološkim uređajima, itd.⁷

Ovaj priručnik je predviđen kao vodič za novinare kroz zakonsku regulativu kako bi im pomogao za slede zakonske korake u slučaju suočavanja sa bilo kojom vrstom online nasilja.

---

² Savet štampe Kosova je samoregulativno telo formirano od strane sektora pisanih media. Njegova misija zasno-vana je na ubedjenjima Kodeksa za štampu Kosova. [<https://presscouncil-ks.org/>].

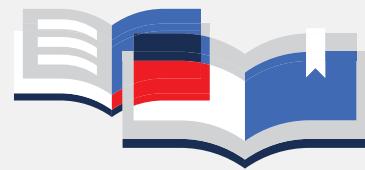
³ Kallxo.com; Insajderi.com etj. su neki od medija koji ne pružaju mogućnost komentarisanja njihovih napisa.

⁴ Slučaj onlajn nasilja [<http://agk-ks.org/rastet/kercenim-edona-kutleshi-prishtine-18-11-2018/>]

⁵ Slučaj onlajn nasilja [<http://agk-ks.org/rastet/frikesim-kercenim-verbal-berat-buzhala-prishtine-21-04-2017/>]]

⁶ Neprijavljeni slučaj onlajn nasilja policiji [<http://agk-ks.org/rastet/frikesim-kercenim-verbal-parim-olluri-vehbi-kajtazi-prishtine-11-09-2017/>]

⁷Slučaj pretnje koji je prouzrokovao strah kod novinara.[<http://agk-ks.org/rastet/kercenim-verbal-kushtrim-kadriu-prishtine-10-07-2017/>]

Poglavlje I

Situacija na Kosovu

Šta je poznato oko nasilja nad novinarima

Nadležnim organima se ne prijavljuju svi napadi online ili u drugim oblicima koje doživljavaju novinari na Kosovu. Sami novinari ne prijavljuju državnim organima veliki broj napada⁸, u nekim slučajevima pozivaju intervenciju državnih organa⁹, a u nekim slučajevima oni ih ne prijavljuju zato što nemaju podršku za prijavljivanje od urednika ili medija gde rade.¹⁰

Od 1999 godine, od kad i postoji statistika Državnog tužilaštva, do Septembra 2019, tužilaštvu je prijavljeno 233 napada raznih priroda, od ubistava novinara, pokušaja ubistava, pretnji, fizičkih napada, intervencija na elektronskim uređajima, itd.¹¹

1999 – 2016	2017	2018	SEPTEMBAR 2019
181	28	13	11

Tabela sa slučajevima evidentiranim u Državnom tužilaštvu

Iz podataka Državnog tužilaštva, za optužbe podignute od 2007 godine do Septembra 2019, 30 je optužbi protiv raznih pojedinaca, uglavnom za gore navedena krivična dela.¹²

2007-2016	2017-2018	SEPTEMBAR 2019
22 optužbi	6 optužbi	2 optužbi

Tabela sa brojem tužbi od strane Državnog tužilaštvu

⁸ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10156144425226479&set=pb.656691478.-2207520000.0.&type=3&theater>; Isto: <http://agk-ks.org/rastet/kercenim-verbal-agim-ademi-lipjan-15-12-2017/>

⁹ https://www.facebook.com/search/top/?q=Berat%20Buzhala%20kercenimi&epa=SEARCH_BOX

¹⁰ Strana 28 "Mehanizmi zaštite od online nasilja" autora Lejla Gačanica i Marija Arnautović, godina 2018

¹¹ Prema informacijama dobijenih tokom intervjua sa Državnim tužiocem, Besim Keljmendijem, tužiocem u Kancelariji državnog tužioca, Novembar 2019.

¹² Isto tu.

Najbrojniji slučajevi napada prema novinarima, bilo online ili fizičkih napada, je izvršeno u Prištini, gde je koncentrisan i najveći broj medija u zemlji.

Prema Asocijaciji Novinara Kosova, do Novembra 2019 godine, na Kosovu je prijavljeno 15 napada na novinare, fotoreportere, snimatelje, urednike. ANK¹³ nema informacija oko presuda napadača.

ANK ima informacije registrovane od 2014 godine, kada su i novinari prijavljivali napade kod njih. Prema intervjuu za zvaničnicima ANK, od 2014 godine do kraja Novembra 2019 godine ANK-u je prijavljeno ukupno 100 slučajeva, gde su počinitelji bili uglavnom obični građani, ali u nekim slučajevima bilo je i državnih službenika koji su napali novinare.¹⁴ ANK isto tako ima slučajeve koji ostaju neprijavljeni kod tužilaštva i kod policije, pa se prijavljuju samo ANK-u.¹⁵

2014	2015	2016	2017	2018	novembar 2019
15 slučajeva	15 slučajeva	15 slučajeva	24 slučajeva	16 slučajeva	15 slučajeva

Tabela se prijavljenim slučajevima u ANK

Prema ANK oblici napada nad novinarima su fizički i verbalni napadi. U 2019 godini, od 15 prijavljenih slučajeva u ANK, 6 su fizički napadi, realizovani u raznim oblicima od napadača. Od ovih 6 slučajeva, u dva slučaja napadači su bili pojedinci na zvaničnim dužnostima koji su ometali novinare tokom njihovog rada.¹⁶

Ostali napadi su verbalni gde, prema izveštavanju ANK, napadi su vršeni putem društvenih medija sa posebnim naglaskom na «Facebook». Oblici napada prema novinarima ne isključuju poruke preko telefona kao jedno drugo sredstvo koje se koristi za ovakav oblik napada.¹⁷

---

¹³ Intervju sa Vesa Balja, asistent projekata u ANK, 26.11.2019

¹⁴ Isto tu

¹⁵ Isto tu

¹⁶ Isto tu

¹⁷ Isto tu

Online napadi

Komentari na društvenim mrežama, privatne poruke na društvenim mrežama i na drugim platformama koje za cilj imaju komunikaciju, hakiranje internet stranica, objavljivanje pisanih ili audio-vizuelnih storija, e-mail-ova itd. su samo neki od raznih oblika kojim se vrše online napadi protiv novinara na Kosovu. Ovi napadi imaju jedan osnovni cilj pretnje, zastrašivanja, ugrožavanja integriteta i širenja lažnih informacija o novinaru ili o nje-govoj/njenoj porodici.

Prikrivanje identiteta pomoću lažnih imena, skraćenica, lažnih fotografija, pseudonima. itd. koristi se veoma često. Anonimnost i laki pristup internetu, omogućuje online napadačima agresivniji pristup online napadima protiv novinara, i da budu manje obazriviji nego kad bi takve komentare protiv novinara iznosili u jednom javnom prostoru ili na nekom mestu gde bi prisutni mogli da ih prepozna.¹⁸

Što se tiče zakonske zaštite novinara u slučajevima online napada, bilo pretnji ili kleveta i uvreda prema novinarima, Asocijacija Novinara Kosova je sad skoro potpisala Memorandum saradnje sa Advokatskom komorom Kosova, po kojem će AKK pružati besplatno zakonsko predstavljanje i odbranu članovima ANK kada se suočavaju sa sudskim procesima zbog vršenja svoje profesije.¹⁹ Prema predsednici ANK, Gentiana Begoli-Pustina, Memorandum saradnje je vrlo značajan za novinare stoga što je većina njih lišena svojih zakonskih prava zbog visokih finansijskih troškova zakonske odbrane.²⁰ Zato se u budućnosti očekuje više sudskih predmeta iniciranih od strane novinara, i stoga će biti i više potrebe za informisanje u vezi prava novinara i mogućnosti za njihovu zaštitu i realizaciju.

Ovaj priručnik prikazuje neke od najčešćih oblika online napada koji se vrše protiv novinara, i to oslanjajući se na pravosnažne zakone. Dakle, šta je kleveta i uvreda, šta su pretnje, pritisci, seksualno uz nemiravanje, prinuda i ostali oblici? Kako da ih prijavim i kako da se odbranim? Kada ih treba prijaviti? Gde ih treba prijaviti? Koji su najbolji oblici prijavljivanja, parnica, krivična prijava?

---

¹⁸ Strana 11 "Mehanizmi zaštite od online nasilja" autora Lejla Gačanica i Marija Arnautović, godina 2018

¹⁹ Asocijacija Novinara Kosovo, Memorandum Saradnje ANK-AKK: Od danas kosovi novinari imaju be-splatno zakonsko predstavljanje i odbranu, 16 novembar 2019,

<http://agk-ks.org/memorandum-bashkepunimi-agk-oak-nga-sot-gazetaret-kosovare-do-te-kene-perfaqesim-dhe-mbrojtje-ligjore-fal-as/>

²⁰ Isto tu.

Poglavlje II

Kleveta i Uvreda

Kratki opis dela i pravna regulativa

Sloboda izražavanja

«Sloboda govora uključuje pravo na izražavanje, saopštavanje i primanje informacija, mišljenja i ostalih poruka, bez ikakvog ometanja.»²¹ Kao fundamentalno ljudsko pravo, ovo pravo ima zakonsku zaštitu na Kosovu. Ipak, pošto je relativno pravo, sloboda izražavanja može biti ograničena na određene slučajeve.²²

Zaštita od klevete i uvrede

Jedna od zaštita slobode izražavanja je i pružanje zakonske zaštite od klevete i uvrede koje narušavaju ugledne lica kojima je upućena.²³ Novinari se mogu optužiti za klevetu i uvredu za napise koje objavljaju, ali i oni mogu biti subjekti klevete i uvrede sa ciljem narušavanja njihovog ugleda.

Online napadi nad novinarima koji se vrše javno kao na primer: komentari na društvenim mrežama, objavljivanje napisa na društvenim mrežama, na online portalima, često se predstavljaju kao klevete i uvrede protiv novinara. Sva lica, uključujući ovde i novinare, koji smatraju da im je narušen ugled zbog kleveta ili uvreda koje se šire o njima imaju pravo na zakonsku odbranu i mogu se uputiti sudu za ostvarivanje svojih prava.²⁴ Ipak, ne mogu se sve javne izjave koje narušavaju ugled neke ličnosti smatrati klevetom i uvredom. Stoga je bitno napraviti razliku od izjava zaštićenih u okviru prava na izražavanje kleveta i uvreda.

---

²¹ član 40, paragraf 1, Ustav Kosova

²² član 40, paragraf 2, Ustav Kosova.

²³ Civilni Zakon protiv Klevete i Uvreda 02/L-65.

²⁴ Isto tu.

Šta podrazumeva klevetu a šta uvredu?

Kleveta podrazumeva objavljivanje neistinite činjenice ili izjave, a onima koji to objavljaju je poznato ili bi trebalo da bude poznato da je činjenica ili izjava, čiji smisao narušava ugled nekog drugog lica, netačna.²⁵ Dok, uvreda podrazumeva izjavljivanje, ponašanje, objavljivanje izjave uperene prema nekoj drugoj osobi a koja je ponižavajuća.²⁶

Po Civilnom zakonu protiv klevete i uvreda, termin "objavljivanje" podrazumeva pismeno ili usmeno širenje izraza preko pisanih medija ili prenosnih medija ili preko drugih sredstava, izraz koje je čulo ili pročitalo najmanje jedno treće lice.»²⁷

Koji su izuzeci za klevetu i uvrede?

Sloboda izražavanja se može se ograničiti u određenim slučajevima, ipak zakonodavstvo na snazi garantuje i štiti slobodu izražavanja. Zato, u Civilnom zakonu protiv klevete i uvreda specificiran je određen broj slučajeva izuzetih od odgovornosti za klevetu, koji se mogu podeliti u pet grupa: a. Opravdane objave, b. Mišljenja, c. Izjave koje imaju imunitet, d. Izjave koje imaju uslovni imunitet, e. Ponovno objavljivanje izjava.

a) Opravdane objave

U izjavama koje se vezuju sa pitanjima od javnog interesa može se izuzeti odgovornost za klevetu i uvredu.²⁸ Pitanje od javnog interesa se prema Civilnom zakonu protiv klevete i uvreda smatra:

«Pitanje od javnog interesa podrazumeva svako pitanje od javnog interesa da se objavljuje uključujući, ali ne ograničavajući se na sve resore vlasti, politiku, zdravstvo, javnu bezbednost, primenu zakona, vođenje pravde, interes potrošača i društveni interes, životnu sredinu, ekomska pitanja, vršenje vlasti, nauku, umetnost i kulturu.»²⁹

U pozivanje na ovo izuzeće od odgovornosti za klevetu, optuženi mora dokazati da je bilo opravданo u svim okolnostima za neko lice na svom položaju da širi materijal sa dobrom namerom.³⁰ Ipak, autor klevetničke izjave je odgovoran za klevetu, ako se može dokazati da je optuženo lice znalo da je izjava koju širi lažna informacija i zanemario je istinitost izjave.³¹

---

²⁵ Član 3, paragraf a, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

²⁶ Član 3, paragraf b, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

²⁷ Član 3, paragraf c, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

²⁸ Član 7, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

²⁹ Član 3, paragraf k Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

³⁰ Isto tu.

³¹ Član 5, paragraf 3 Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

Izražavanje mišljenja garantuje odgovornost za klevetu i uvredu u slučajevima kada sud ustanovi takvu izjavu, sa uslovom da je mišljenje izraženo dobromerno i da je zasnovano na nekoj činjenici.³²

C Izjave koje imaju imunitet

Izjave mogu imati imunitet od odgovornosti za klevetu i uvredu ako su data u nekoj od sledećih okolnosti:

- a) svaka izjava data tokom rada zakonodavnih organa, uključujući izabrane članove, kako tokom otvorenih debata tako i u komisijama, i od strane svedoka pozvanih za svedočenje pred skupštinskim komisijama;
- b) svaka izjava data tokom rada organa lokalne vlasti od strane tih organa;
- c) svaka izjava tokom bilo koje faze predsudskog, sudskog ili administrativnog postupka, od bilo kog ko je direktno uključen u postupak, osim u slučajevima kada se dokaže da se dotična izjava uopšte ne vezuje sa sudskim postupkom;
- d) svaka izjava data pred Ombudsmanom;
- e) svaki dokumenat koji je zakonodavni organ naredio da bude objavljen;
- f) svaka objava ili materijal za informisanje javnosti od neke međunarodne organizacije ili međunarodne konferencije;
- g) svaka objava ili materijal za informisanje javnosti od bilo kojeg organa koji vrši vladine ili statutarne funkcije, uključujući i policiju;
- h) svako pošteno i ispravno izveštavanje od bilo kojeg materijala u okviru paragrafa (a) - (g) ovog člana;
- i) pošteno i ispravno izveštavanje bilo kojeg materijala u okviru zvaničnog dokumenta, gde status tog dokumenta opravdava širenje materijala, kao što su zvanični dokumenti koji proizlaze iz javne istrage, ili od stranog suda ili zakonodavstva;
- j) pošteno i ispravno izveštavanje procesa svakog javnog zakonskog skupa na Kosovu;

---

³² Član 8, CCivilni zakon protiv klevete i uvreda 0 02/L-65.

- k) pošteno i ispravno izveštavanje rada ili zvaničnih dokumenta delovanja javne vlasti; ili
- l) pošteno i ispravno izveštavanje o nalazima ili odlukama udruženja koje formalno ima nadležnost prosuđivanja ili kontrole sa ciljem pomaganja umetnosti, vere, prosvete, trgovine, biznisa, industrije, sportova, zabave ili pitanja dobrotvornosti kao i druge profesije.»

Izjave koje imaju uslovni imunitet

Izjave date tokom obavljanja zakonske, moralne ili društvene obaveze imaju uslovni imunitet od odgovornosti za klevetu i uvredu ako su tuženi i oni kojima je tužioc objavio izjavu imali zajednički interes.³³ Izuzetno, ako tužioc može da dokaže da je izjava zlonamerna, ono lice koje je distribuiralo izjavu snosi odgovornost za klevetu.³⁴

Ponovno objavljivanje izjava

U određenim slučajevima, izuzima se odgovornost klevete ili uvreda za ponovno širenje ili objavljivanje već objavljene izjave od autora, urednika ili drugog izdavača.³⁵ Sud donosi odluku za izuzeće odluke za klevetu samo ako ne postoji razlog da se veruje da tuženi nije bio u znanju i ne postoji razlog da se veruje da doprinosi pronošenju klevete i uvrede.³⁶

Koje su mere zaštite od klevete i uvrede?

Lice koja smatra da joj je ugrožen ugled zbog klevete može da kroz sudski postupak preduzme jednu od dole navedenih mera:

- a. da se prekine kleveta ili uvreda,
- b. lice koje pronosi klevetu ili uvredu obeća da klevetu ili uvredu neće ponoviti u budućnosti,
- c. da zatraži povlačenje klevetničke ili uvredljive izjave protiv njegove/njene ličnosti;
- d. da zatraži nadoknadu za materijalnu ili nematerijalnu štetu prouzrokovana zbog klevete i uvrede.³⁷

---

³³ Član 10, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

³⁴ Isto tu.

³⁵ Član 11, paragraf 1 Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

³⁶ Isto tu.

³⁷ Član 4, paragraf 1 Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65

Koji je rok za prijavljivanje optužbe za klevetu ili uvredu?

Rok za podnošenje zahteva za naknadu na osnovu ovog zakona je tri (3) meseca, od dana kada je lice koje smatra da je oštećeno saznao ili je trebalo da sazna o objavi neiistinite činjenice i identitetu autora.³⁸ Optužba mora biti prijavljena najdalje godinu (1) od dana objavljivanja izjave za koju se tvrdi da je klevetnička.³⁹ Stoga, ako je stranka saznaла за klevetu nakon godinu dana ili iz bilo kojeg drugog razloga nije prijavilo optužbu godinu dana od objavlјivanja izjave za koju se tvrdi da je klevetnička, nema pravo na prijavu optužbe za klevetu i na nadoknadu štete.

Da li treba čekati završnu sudsku presudu kako bi uklonili klevetničke ili uvredljive izjave?

Ne, postoji zakonska mogućnost za otklanjanje klevetničkih i uvredljivih izjava i pre završne presude suda. U slučaju klevete ili uvrede, lice koje tvrdi da mu se povredio ugled zbog klevetničke i uvredljive izjave ima pravo da u sudskom postupku zatraži određivanje mere zaštite ili prethodnu sudsku naredbu.⁴⁰ U slučaju da sud usvoji određivanje mere sigurnosti, onda se tužena stranka obavezuje da zaustavi klevetu ili daljnje širenje informacije, do donošenja završne presude suda.⁴¹

Da bi usvojio zahtev za određivanje zaštitne mere u prijavi za klevetu i uvredu, tužilac treba da dokaže da je njegova tvrdnja da je objavljena informacija klevetnička

- 1) verodostojna,
- 2) da je ta izjava naškodila njegovom/njenom ugledu i da će
- 3) bez određivanja zaštitne mere pretrpeti nenadoknadivu štetu kao posledica dalnjeg širenja informacije.⁴²

Šta treba imati u vidu u slučajevima klevete ili uvreda?

Teret dokaza

U sudskom postupku iniciranom za zaštitu od klevete ili uvrede, teret dokaza da je tuženo lice oklevetano ili uvređeno, je na optuženom, ne na tužiocu.⁴³ Izuzetno, teret dokaza se deli između tužioca i optuženog lica u slučajevima kada je izjava za koju tvrdi da je klevetnička ili uvredljiva od javnog interesa.⁴⁴ Optuženo lice u takvim slučajevima snosi odgovornost kako bi dokazao da je delovao odgovorno tokom objavlјivanja izjave od javnog interesa.⁴⁵

---

³⁸ Član 17, paragraf 1 Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

³⁹ Isto tu.

⁴⁰ Član 16, Civilni zakon protiv klevete i uvreda a 02/L-65.

⁴¹ Isto tu.

⁴² Član 16, Civilni zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65 I član 297, Zakon o parničnom postupku 03/L-006.

⁴³ Član 16, Civilni Zakon protiv klevete i uvreda, paragraf 1 i 2 02/L-65.

⁴⁴ Isto tu.

⁴⁵ Isto tu.

U svim delima za klevetu i uvredu, osim u onim koji se odnose na pitanja od javnog interesa, optuženi će imati teret dokaza da bi dokazao istinitost njegove izjave i konstatacije od strane suda da je jedna od izjava o činjenicama koje se stavljaju pod sumnju, u suštini istinita i isključuje optuženog od svake odgovornosti.

Zaštita tajnih izvora

Od nijednog optuženog za delo klevete ili uvrede neće se zahtevati da otkrije neki tajni izvor informacije u vezi neke izjave ili članka.⁴⁶ Isto tako, nijedan nepovoljan zaključak neće se doneti zbog činjenice što neko ko je optužen za neko delo klevete ili uvrede prema ovom zakonu, odbije da otkrije neki tajni izvor informacije.⁴⁷ Ipak, sud može da zahteva od tuženog za neki postupak klevete ili uvrede prema ovom zakonu, da otkrije relevantnu informaciju radi utvrđivanja istinitosti objavljenog materijala, ali nikako da zahteva da tuženi otkrije tajni izvor.⁴⁸

Kraći istorijat o kleveti i uvredama

Do 1 januara 2013 godine, sa stupanjem na snagu Krivičnog Zakonika br.04-L-082, kleveta je kvalifikovana i kao krivično delo. Odnosno, prema članu 188 Privremenog zakonika Ko-sova, koji je ostao na snazi do 2013 godine,⁴⁹ odgovoran za vršenje krivičnog dela klevete može biti:

1. Kod god iznese ili prenosi neistinite izjave o drugom licu koje škode časti i ugledu tok lica iako zna da su takve izjave neistinite, biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do tri meseca.

2. Lice nije krivično odgovorno prema stavu 1 ovog člana ako je izneta ili proneta izjava istinita ili ako je imalo osnovan razlog da veruje u istinitost takve izjave..»⁵⁰

Usvajanjem Krivičnog Zakonika 2013 godine, koji je zamenio i obesnažio prethodni Krivični zakonik, kleveta je uklonjena iz krivičnih dela, stoga jedini način za poziv na odgovornost, je ostala krivična prijava prema Civilnom Zakonu protiv Klevete i Uvreda.⁵¹

---

⁴⁶ Član 18, Civilni Zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

⁴⁷ Član 18, paragraf 2 Civilni Zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

⁴⁸ Član 18, paragraf 3 Civilni Zakon protiv klevete i uvreda 02/L-65.

⁴⁹ Zakon Br. 03/L-002 o izmenama I dopunama Privremenog Krivičnog Zakonika Kosova, 22 2008.

⁵⁰ Privremeni Krivični Zakonik Kosova, 6 jul 2003, UNMIK/RREG/2003/25.

⁵¹ Krivični Zakonik Kosova br.04/L-082.

Poglavlje III

Krivićna dela

Prinuda – Prinuda kao oblik ometanja rada novinara

Krivični Zakonik Kosova, prinudu predviđa kao krivično delo u poglavlju dela teške telesne povrede ili smrti koje se kažnjava od 3 meseca do 10 godina.⁵² Nasilna prinuda i ozbiljna pretnja prema novinaru da izvrši ili ne izvrši neko delo ili da se saglasi sa nekim delom, predstavlja krivično delo.⁵³ Prinuda u okviru rada novinara je jedan oblik prinude nad no-vinarom kako bi on preuzeo neku radnju protiv njegove volje.⁵⁴ Bitno za ovo krivično delo je da neko upotrebom sile i pretnjom drugom određuje odluku.⁵⁵ Ne smatra se krivičnim delom u slučaju kada se prinuda ne završava promenom volje prinuđene stranke.⁵⁶ Znači, bitno u izvršavanju ovog dela jeste element volje, koji se menja silom ili ozbiljnom pretnjom.⁵⁷ Promena volje novinara fizičkim nasiljem (u slučajevima upotrebe sile) i psihičkim nasiljem kada se koristi pretnja. Uticaj prinude na rad i delovanje novinara može biti mnogo veliki, stoga što se novinaru činjenjem ovog dela mogu izmeniti napisi ili nje-gove/njeno izveštavanje o temi od javnog interesa.

Pretnja novinaru (zastrašivanje)

U pravnom jeziku pretnja novinaru je poznato kao "zastrašivanje" i krivično delo kažnjivo po Krivičnom Zakoniku Kosova kaznom zatvora u trajanju od šest (6) meseci do pet (5) godina ili novčanom kaznom.⁵⁸ Pretnja se smatra kao krivično delo kada jedno lice rečima, delom ili gestom ozbiljno zapreti drugom da ga zaplaši ili prouzrokuje uznemirenje.⁵⁹ Da bi se ovo kriv-ično delo smatralo izvršenim, zastrašivanje mora biti ozbiljno i biti izvršeno jednom od načina vršenja ovog krivičnog dela, to jest rečima, gestom ili konkretnim delom.⁶⁰ Za izvršenje ovog krivičnog dela nije potrebno da se ono završi, znači dovoljno je da se licu kojem je zaprećeno da do znanja da će ga snaći neka od dela predviđena ovim krivičnim delom.

⁵² Član 192 Prinuda, Krivični Zakonik Kosova 06/L-074.

⁵³ Isto tu.

⁵⁴ Isto tu.

⁵⁵ Isto tu.

⁵⁶ Isto tu.

⁵⁷ Isto tu.

⁵⁸ Član 181 Pretnja, Krivični Zakonik Kosova 06/L-074.

⁵⁹ Isto tu.

⁶⁰ Isto tu.

U online sferi, pretnja je najčešći oblik online nasilja protiv novinara, a to se potvrđuje i iz podataka ANK.⁶¹ Komentarima, porukama, video zapisima, itd. u online sferi se može napasti integritet novinara ali i članova njegove ili njene porodice, i u ovim slučajevima prema Krivičnom zakoniku Kosova takvo delo je kažnjivo. Preteći komentari, poruke ili videa, itd. imaju kao glavni cilj zastrašivanje i prouzrokovanje uznemiranja kod novinara. Među oblicima vršenja ovog dela su radnje koje se preduzimaju online od strane napadača, a koje se mogu pojaviti u obliku konkretnih reči, dela ili gesta.⁶² Svaka od njih može odgovarati figuri krivičnog dela zastrašivanja. Na primer, osim zastrašivanja rečima, lice koje preti može poslati fotografiju ili video koji za cilj ima pretnju ili zastrašivanje novinara putem interneta.

Kao što je već izneto, pretnje protiv novinara dolaze u različitim oblicima i različitim sredstvima, što otežava i zaštitu novinara od online napada. Poteškoće u borbi protiv njih su vidljive u anonimnosti napadača, što se u nekim slučajevima, intervencijom policije, može otkriti i što može dovesti do pronalaženja lica koje je izvršilo ovo krivično delo.

O postupcima u identifikaciji, skupljanju dokaza i izveštavanja o online biće reči u posebnom poglavljtu.

Uznemiravanje novinara

Uznemiravanje nekog lica u nameri da uznemiri, zastraši, povredi prema Krivičnom Zakoniku Kosova, kazniće se kaznom zatvora od u trajanju od šest meseci do pet (5) godina ili novčanom kaznom.⁶³ Ko se ponaša na način koji drugome trajno i neželjeno skreće pažnju, ili mu se obraća u nameri da uznemiri, zastraši, povredi, ošteti imovinu ili ubije drugo lice ili njegovu decu, porodicu, rođake ili domaće životinje, odnosno ko drugog prati u nameri da uznemiri, zastraši, povredi, ošteti imovinu ili mu nanese velike duševne patnje.⁶⁴ Prema Krivičnom Zakoniku Kosova, pažnja ili obraćanje mogu da obuhvataju praćenje ili sačekivanje; neprestano pojavljivanje u kući, školi, na poslu ili u rekreativnom centru; neprestano zvanje telefonom; slanje ili ostavljanje poruka; slanje telefonskih poruka, pisama ili računarske pošte; ili ostavljanje ili slanje neželjenih poklona ili drugih predmeta.⁶⁵

Novinar često može biti žrtva komentara, neprestanih poruka od nekog lica sa glavnim ciljem da uznemiri, zastraši, stvari osećaj nesigurnosti kod njega/nje ili njegove/njene porodice. Novinari često mogu biti i žrtve praćenja od strane određenih lica u cilju da se uznemire, zastraše, da im se stvari osećaj nesigurnosti po njegov/njen život ili njegove/njene porodice. Direktnom pažnjom kasnije se novinaru može dati do znanja putem komentara, e-mailova, drugih oblika, kao na primer, ostavljajući poruke preko koji ih obaveštavaju da "znamo gde se nalazite", "gde idete", "s kim živate", s kim se sastajete", itd. što novinaru kasnije stvara osećaj nesigurnosti oko njegovog/njenog telesnog integriteteta ili njegove/njene porodice.

---

⁶¹ Intervju sa Vesa Bala, asistentkinja projekata u ANK, 26.11.2019.

⁶² Član 181, paragraf 2 Kanosja, Krivični Zakonik Kosova 06/L-074.

⁶³ Član 182. Uznemiravanje 06/L-074.

⁶⁴ Član 182, paragraf 1 Uznemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁶⁵ Član 182, paragraf 4 Uznemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

Seksualno uznemiravanje

Seksualno uznemiravanje novinara putem online napada

Seksualno uznemiravanje je jedno novo krivično delo na Kosovu i deo Krivičnog zakonika Kosova.⁶⁶ Ovo krivično delo može se izvršiti i protiv novinara putem komentara, poruka, elektronske prepiske, telefonskih poziva, ili drugim online prepiskama seksualne prirode koje narušavaju dostojanstvo novinara.⁶⁷ Znači osobitost ovog krivičnog dela je da putem komentara ili drugih oblika online komunikacije, novinar pretrpi verbalno, neverbalno neželjeno ponašanje seksualne prirode. Jedini cilj ovih radnji je narušavanje dostojanstva novinara stvarajući zastrašujući, neprijaeljski, degradirajući ili uvredljiv ambijent⁶⁸. Krivični postupak za ove slučajeve prema zakonu započinje predlogom samog novinara, znači u momentu kada oseti da mu je narušen seksualni integritet putem uznemiravanja tada može da, formularima predstavljenim na kraju ovog priručnika, prijavi slučaj policiji/tužilaštvu.

Narušavanje radnih sredstava novinara

Danas je glavno sredstvo rada novinara kompjuter, telefon ili tablet, vezan mrežom inter-neta za proizvodnju vesti i informacija. Ali internet mreža se ne koristi samo za plasiranje ili proizvodnju vesti, ona se koristi i za primanje informacija od različih građana ili od "zviždača" u vezi raznih pitanja od javnog interesa.

Narušavanje radnih sredstava može se vršiti na dva načina,⁶⁹ i to fizičkim putem, kada izvršioc radnje lično, bez upotrebe ili nekog drugog oblika, izvrši upad u sredstvo. Kada upadne u kompjuter, tablet ili telefon i direktno briše, kopira, uništi ili printa podatke koje se nalazi u elektronskom uređaju.

I drugi slučaj je kada izvršioc radnje vrši upad u uređaj putem interneta, intraneta, bluetooth-a, infrared-a, 5G, 4G, 3G, 2G itd. i radnja se vrši daljinski.

Samim uključivanjem u internetsku mrežu, novinari često mogu biti predmet kibernetičkih napada i neovlašćenih upada u njihove elektronske uređaje, u cilju krađe ili uništavanja po-dataka ili otkrivanja novinarskih izvora.

Ovakve radnje su krivična dela i izvršilac će se kazniti i kaznom zatvora u trajanju od šest (6) meseci do pet (5) godina.⁷⁰ Neovlašćen upad u kompjuter ili drugi elektronski uređaj (što podrazumeva bez sudskog ovlašćenja) u nameri da upotrebi ili zloupotrebi te podatke, i time oteža daljni rad novinara i naruši tajnost i izvore zaštićene zakonom⁷¹.

---

⁶⁶ Član 183 Seksualno uznemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁶⁷ Isto tu.

⁶⁸ Član 183 paragraf 2 Seksualno uznemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074

⁶⁹ Član 199 Povreda tajnosti pisma i računarskih baza podataka Krivični zakonik Kosova 06/L-074

Naravno da upad može biti i u nameri da pribavi protivpravnu korist sa ciljem da mu uništi karijeru i ugrozi sve izvore informacija novinara.⁷² Ovaj oblik online napada je jedan od oblika napada koji direktno ne ugrožava telesni integritet novinara, ali direktno utiče na lični integritet i rad novinara ugrožavanjem privatnosti i obavljanje profesije novinara bez intervencije drugih.

Ostala dela koja se ne vrše online

Novinari kao deo društva su njena vrednost, ali su često, kao što je već navedeno, žrtve online napada. Protiv njih se mogu vršiti i druga krivična dela vezana za njihov rad i direktno se vrše protiv njih. Ova krivična dela su predviđena u posebnim poglavljima krivičnih dela protiv života i tela⁷³ protiv ljudskih prava⁷⁴, ubistva⁷⁵ teškog ubistva⁷⁶ teške telesne povrede⁷⁷, lakše telesne povrede⁷⁸, otmice⁷⁹, protivpravnog lišenja slobode⁸⁰, napada⁸¹ seksualnog uz nemiravanja⁸², uz nemiravanja⁸³, pretnje⁸⁴, narušavanja nepovredivosti stanova i zgrada⁸⁵, protivpravnog pretresa⁸⁶, neovlašćenog prisluškivanja⁸⁷, neovlašćenog fotografisanja i drugih oblika snimanja⁸⁸, sprečavanja štampanja ili raspodele štampanih materijala i prikazivanja programa⁸⁹, kršenja statusa ravnopravnosti državljana i stanovnika Republike Kosova⁹⁰, itd. su samo neki od krivičnih dela koji se mogu vršiti protiv života i tela, čije su direktnе posledice po život i telo novinara.

Online napadi ili dela izvršena online mogu se vrlo lako vršiti konkretnim delovanjem protiv telesnog integriteta i života novinara, stoga novinarska zajednica, Novinarska udruženja, policija, tužilaštvo i sudovi moraju obratiti posebnu pažnju na njih. Kazne protiv izvršioca online napada moraju biti strože kako bi izvršioci primili poruku od države da se novinari štite. U suprotnom oni mogu kasnije da se preobrate u dela sa velikom posledicama koje vode ka vršenju zločina protiv novinara i sprečavanje izvršavanja profesije novinare, što je bitno za jednu demokratsko društvo.

---

⁷⁰ Član 327 Upad u računarske sisteme, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁷¹ Isto tu.

⁷² Član 327 paragraf 2 Upad u računarske sisteme, Krivični zakonik Kosova 06/L-074

⁷³ Glava XVI Krivična dela protiv života i tela, Krivični Zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁴ Glava XVII Krivična dela protiv ljudskih prava I sloboda, Krivični Zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁵ Član 172 Ubistvo, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁶ Član 173 Teško ubistvo, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁷ Član 186 Teška telesna povreda, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁸ Član 185 Laka telesna povreda, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁷⁹ Član 191 Otmica, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁰ Član 193 Portivpravno lišenje slobode, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸¹ Član 184 Napad, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸² Član 183 Seksualno uz nemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸³ Član 182 Uz nemiravanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁴ Član 181 Pretnja, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁵ Član 197 Narušavanje nepovredivosti stanova i zgrada, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁶ Član 198 Protivpravan pretres, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁷ Član 201 Neovlašćeno prisluškivanje, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁸ Član 202 Neovlašćeno fotografisanje i drugi oblici snimanja, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁸⁹ Član 206 Sprečavanje štampanja ili raspodele štampanih materijala i prikazivanja programa, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

⁹⁰ Član 190 Kršenje statusa ravnopravnosti državljanina i stanovnika Republike Kosova, Krivični zakonik Kosova 06/L-074.

Poglavlje IV

Kako prijaviti slučajeve online nasilja

Podnošenje krivične prijave

Prema Zakoniku Nr. 04/L-123 (u nastavku "Zakonik o krivičnom postupku"), svako lice može imati pravo da prijavi krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti.⁹¹ Čak štaviše, lica koja su u saznanju o sličnim krivičnim delima dužni su da podnesu krivičnu prijavu, ako neprijavljanje predstavlja krivično delo.⁹² Sva krivična delima obuhvaćena u ovom dokumentu: pretnje, prinuda, seksualno uzinemiravanje, mogu se podneti nadležnim organima putem krivične prijave.

Krivična prijava se podnosi nadležnom državnom tužiocu u pisanom obliku, putem tehničkih komunikacionih sredstava ili usmeno.⁹³ Krivična prijava se može podneti policiji, koja će pripremiti krivičnu prijavu sa prikupljenim dokazima i ostalim podacima i koja će to proslediti nadležnom državnom tužiocu.⁹⁴

Pošto je Advokatska Komora već potpisala memorandum o saradnji sa Asocijacijom novinara Kosova, tokom podnošenja denonciranja ili krivične prijave novinarima se može pridružiti i advokat.

---

⁹¹ Član 79, paragraf 1 Zakonik o krivičnom postupku 04/L-123.

⁹² Član 79, Član 79, paragraf 2 Zakonik o krivičnom postupku 04/L-123.

⁹³ Član 80, Zakonik o krivičnom postupku 04/L-123.

⁹⁴ Isto tu.

Šta treba da sadrži jedna krivična prijava?

Krivična prijava u pisanom obliku se može direktno deponovati u tužilaštvu, ili poslati poštom.⁹⁵ Ukoliko se krivična prijava podnese u pismenom obliku, onda treba da sadrži sledeće podatke:

1. Da odredi kome je upućen – po teritorijalnoj nadležnosti krivičnu prijavu treba podneti Državnom tužilaštvu na teritoriji gde se slučaj desio;
2. Da odredi ime, prezime, kontakt (telefonski broj, adresu, elektronsku adresu) lica koja podnosi krivičnu prijavu;
3. Da odredi ime, prezime, kontakt lica protiv kojeg se podnosi krivična prijava. Ukoliko ove informacije nisu poznate, onda se krivična prijava može podneti protiv nepoznatog lica, pružanjem svih detalja koji su vezani sa vršenjem krivičnog dela;
4. Da podnese rezime – jedan kratki kronološki opis tok događaja;
5. Da podnese dokaze, svedočenja, predloge kako bi pozvali svedoke, itd.. U slučaju online napada, bilo bi dobro sačuvati sve dokaze koji su dostupni i da se ponude Tužilaštvu u pismenom ili elektronskom obliku. Na primer, treba sačuvati sva online postavljanja sa opcijom «screenshot» kako bi se dokazalo postojanje postavljanja, da se sačuva profil sa kojeg je izvršen online napad, itd..

* Ako podnosite krivičnu prijavu putem pošte, potrudite se da to pošaljete preporučenom poštom i da sačuvate potvrdu pošiljke.

* Uvek sačuvajte za sebe kopije svih podnetih dokumenata. Obeležite dokumente rednim brojem i u pratećem pismu zabeležite koliko ste dokumenata podneli kao dokaz. U opisu krivične prijave možete se pozivati na svaku stranu po rednom broju.

* Ako denonciranje podnosite usmeno, zahtevajte da vam se obezbedi broj predmeta ili ne-ka potvrda da ste dotičnog datuma bili u policiji ili tužilaštvu i da ste denoncivali u vezi nekog određenog krivičnog dela.

* Uvek zahtevajte od policijskog službenika ili tužioca koji vas intervjuše da se identifikuje, znači da vam kaže ime i prezime. Veoma je važno da za sve ovo držite beleške!

Denonciranje u policiji

Tokom davanja izjave u policiji, informisaće vas da je lažna prijava krivično delo po članu 382 Krivičnog zakonika Kosova.⁹⁶ To krivično delo vrši lice koje lažno prijavi službenom

---

⁹⁵ Isto tu.

⁹⁶

licu zaduženom za istragu ili krivično gonjenje da je određeno lice izvršilo krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, znajući da to lice nije izvršilac.⁹⁷.

Šta treba da sadrži prijava policiji?

1. Da odredi ime, prezime, kontakt (telefonski broj, adresu, elektronsku adresu) lica koje podnosi krivičnu prijavu;
2. Da odredi ime, prezime, kontakt lica protiv kojeg se podnosi krivična prijava. Ukoliko ove informacije nisu poznate, onda se krivična prijava može podneti protiv nepoznatog lica, pružanjem svih detalja koji su vezani sa vršenjem krivičnog dela;
3. Sažetak glavnih činjenica – jedan kratki kronološki opis toka događaja;
4. Dokaze, svedočenja, predloge kako bi pozvali svedoke, itd.. U slučaju online napada, bilo bi dobro sačuvati sve dokaze koji su dostupni i ponuditi Tužilaštvo u pisanom ili elektronskom obliku. Na primer, treba sačuvati sva online postavljanja sa opcijom «screen-shot» kako bi se dokazalo postojanje postavljanja, da se sačuva profil sa kojeg je izvršen online napad, itd..

Šta ako neko ne zna koje je lice stoji iza online napada

Ako ne znate identitet lica koje vas je ciljalo putem online napada, onda jedno od pitanja tokom denonciranja za krivično delo je da li sumnjate na nekog. Ako imate na umu neko određeno lice onda je dobro da kontakte tog lica podelite sa policijom ili tužilaštvom ili da se angažujete da preko kontakata koje imate obezbedite kontakt policiji ili tužilaštvu.

Šta se dešava nakon denonciranja ili krivične prijave?

Stranka koja je podnela krivičnu prijavu ili denoncaciiju ima prava da traži informacije u vezi predmeta ili preduzetih radnji od organa gonjenja kako bi adresirao krivičnu prijavu ili denoncaciiju.

* Osigurajte se da kad kod se interesujete oko podnete krivične prijave to uradite ne samo telefonom ili posetom policijskoj stanici ili tužilaštvu, nego da zahteve za informaciju uradite i pismenim putem. To možete uraditi ili elektronskom poštom ili podnošenjem protokoliranog pismenog zahteva pri policiji ili tužilaštvu.

* Osigurajte se da svaka prepiska sa policijom ili tužilaštvu sadrži i broj predmeta, ako imate i datum podnošenja.

---

⁹⁷ Član 382 Krivični zakonik Kosova 06/L-074

Neke druge mogućnosti koje mogu da koriste novinari

U svim državama na Evropskom kontinentu, nakon što novinar iscrpi procedure na svim zakonodavnim instancama unutar njegove države, postoji još jedna mogućnost, ona Evropskog suda za ljudska prava.⁹⁸

Nažalost, Kosovo nije deo Evropske komisije tako da niko sa Kosova ne može da se obrati Evropskom sudu za ljudska prava, ako smatra da je narušena Evropska Konvencija o zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.⁹⁹ S druge strane, Kosovo prema svom Ustavu, član 22 (Direktno sprovodenje Međunarodnih ugovora i instrumenata)¹⁰⁰ je učinilo direktno sprovodljivim nekoliko međunarodnih ugovora uključujući i Evropsku Konvenciju o zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

S toga zbog neučlanjivanja Kosova u ovu organizaciju trpe i novinari zato što ne mogu da tuže Kosovo za kršenja tokom postupaka u njihovim slučajevima i u postupcima koje mogu biti u suprotnosti sa Evropskom Konvencijom. Učlanjivanje Kosova u Evropsku komisiju, bi bila dobra mogućnost koju bi mediji i novinari koristili za realizaciju njihovih prava, bezbednost i bolju zaštitu.

Drugi prozor za novinare je i pismo adresirano Evropskoj Zajednici na Kosovu,¹⁰¹ u kojem se senzibilizuje mišljenje Evropske zajednice i zemalja članica. Prijava ili izveštavanje ovoj kancelariji bi kasnije uticao na Izveštaj o napretku koje Kosovo ima sa EZ. Uopšteno govoreći sloboda medija je stalni uslov koji EZ zahteva da se ispunji od zemalja koje teže ka u članjenju.

Novinari imaju još jednu mogućnost reagovanja i evidentiranja njihovih slučajeva pri Visokom komesaru za ljudska prava¹⁰², koji ima kancelariju i na Kosovu. Visoki komesar za ljudska prava deluje na nekoliko polja i to na Promovisanju međunarodnih standarda za ljudska prava i Tranzisionalnom pravu. Ova delatnost se obavlja raznim aktivnostima u partneritetu ili saradnji, sa ljudskim pravima kao jedinim ciljem. U okviru osnovnih prava su i pravo na informisanje i sloboda izražavanja, dva od osnovnih prava koje ako se krše, krši se i delatnost novinara ili medija.

Snaga Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava nasuprot država nema sankcionirajući, nego više karakter saveta, utvrđivanja i preporuka. S toga i saveti, utvrđivanje i preporuke ovog međunarodnog tela u nekim slučajevima mogu ostati na tom nivou a da se pritom uopšte ne uzmu u obzir od strane država, koje ne otklanjaju posledice počinjene nad novinаром.

---

⁹⁸ Ovlašćenja ovo suda se mogu videti: <https://www.coe.int/sq/web/tirana/european-court-of-human-rights>

⁹⁹ Konvencija je dostupna na: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SQL.pdf

¹⁰⁰ Konvencija je dostupna na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3702>

¹⁰¹ Opširnije: https://eeas.europa.eu/delegations/kosovo_sq

¹⁰² Opširnije: <http://unkt.org/un-agencies/ohchr/>

Drugi instrument reagovanja,¹⁰³ sa snažnim međunarodnim glasom je i Evropska federacija novinara čiji je deo i Asocijacija novinara Kosova, a koji se može koristiti za međunarodno reagovanje na pretnje ili nasilje koje se vrši nad novinarima. Putem Evropske federacije za novinare međunarodna javnost se može senzibilizovati o stanju prava novinara na Kosovu.

---

¹⁰³ Opširnije: <https://europeanjournalists.org/>

Poglavlje V

Formulari tužbi i krivičnih prijava

Osnovnom Sudu u (na primer Prištini, Prizren, Peć, Đakovici itd.) - nadležnost za razmatranje tužbi pripada tuženoj stranci.⁹⁸

Tužilac: X Y, sa adresom u Ulici XY, zastupljen po autorizaciji advokata XY

Optuženi/a: XXX, sa adresom u XY

Predmet: Prijava protiv klevete i (predlog za određivanje mere bezbednosti)

Datum: XX

Vrednost objekta spora: XX euro

(na osnovu objekta spora određuje se i sudska taksa koju treba platiti. Kako bi znali tačnu vrednost, možete referisati veb stranici suda: <https://prishtine.gjyqesori-rks.org/informacija-za-stranke/podnosenje-tuzbe/civilno/sudske-takse/?lang=sr>.

---

⁹⁸ Član 37 Zakon o vanparničnom postupku 03/L-006.

TUŽBA

PROTIV KLEVETE I UVREDE

Faktička osnova

[Ovde treba uključiti i kronološki sled događaja]

[...]

Pravna osnova

[Ovde možete pomenuti pravnu osnovu na koju se oslanja.]

[...]

[Na kraju možete uključiti osnovni zahtev tužbe, o vaj se deo drugačije naziva Petitum tužbe. Ovde trebate reći šta zahtevate od suda sa podnetom tužbom? Između ostalog se može zahtevati da:

- b. lice koje je širilo klevetu ili uvredu obeća da to neće ponoviti ubuduće;
  - c. zatraži povlačenje klevetničke ili uvredljive informacije protiv nje-gove/njene ličnosti;
  - d. zatraži nadoknadu za pretrpljenu materijalnu i nematerijalnu štetu zbog klevete i uvrede.]
- Zahtevamo od suda da nakon razmatranja ovog zahteva/ tužbe doneše ovu:

PRESUDU

USVAJA se kao potpuno osnovan zahtev/tužba XY protiv X,

NAREĐUJE se da XY povuče klevetničku izjavu sa društvenih mreža/ličnog nalo-ga/portala,

NAREĐUJE se da tuženi zbog materijalne i nematerijalne štete nadoknadi

Lista dokaza

Dokaz br.1: članak datuma X, autora X

Dokaz br.1: XY

*Za detaljnija upustva u vezi podnošenja tužbe protiv klevete ili uvrede, referišite se po-glavlju: Kleveta, opis dela i zakonska regulativa.

Podnošenje krivične prijave

Osnovnom Tužilaštvu u X (Prištini, Prizren Peći, Đakovici itd.)

Podnosioc: Im i prezime podnosioca, adresa, telefonski broj, email adresa

Data: XX

KRIVIČNA PRIJAVA
Protiv
Ime i prezime denonciranog lica

zbog vršenja krivičnog dela XY, kažnjivog prema članu X Krivičnog Zakonika Kosova.

Obrazloženje

Kronološki sažetak dokaza, na primer:

Datuma X, objavljen je članak pod nazivom XY...

Tuženi mi se datuma X obratio rečima XY..

Iz gore nevedenih razloga, Podnositelj zahteva od Državnog tužilaštva da inicira istragu protiv Tuženog i da ga krivično goni za krivično delo XY.

Lista dokaza

Dokaz br.1: Članak datuma X, autora X

Dokaz br.2: XY

- Za detaljnija upustva u vezi podnošenja krivične prijave referišite se: Kako prijaviti slučajeve online nasilja?